

СЪДЪРЖАНИЕ

Уводни думи7

АНТРОПОЛОГИЯТА В НБУ И В БЪЛГАРИЯ – В ТЪРСЕНЕ НА ИДЕНТИЧНОСТ

Васил Гарнизов. За началото на антропологията в НБУ 15
Питър Блек. Някои разсъждения върху един много интересен опит..... 46
Илия Илиев. Доставчици на контекст: местни и гостуващи антрополози 70
Владимир Пенчев. Съвременната българска антропология:
 поява и развой. Една гледна точка. 90

ПРИМЕРИ ОТ ПРЕПОДАВАНЕТО

Пламен Бочков. Делвата на Пандора – мит и антропогенеза 107
Невена Димова. Етничност, групи, конфликти: четири подхода 120

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ АКЦЕНТИ

Кристиян Джордано. Социалната организация на обществата,
 проявяващи недоверие към държавата: неформалност и
 персонализирани мрежи в Средиземноморието и
 Югоизточна Европа 141
Иван Маразов. Хлябът на Пердика 157
Цвете Лазова. Етнографското писане за нестинарството:
 идеологически конструкции на националното въображаемо 175
Ирена Бокова. Антропологично за пейзажа 202
Евгения Кръстева-Благоева. Храна и хранене на българите
 в социалистическия и постсоциалистическия период:
 динамика на промените 221

<i>Андреа Боскобойник. Антропология и страх: социалното измерение на емоциите</i>	241
<i>Магдалена Елчинова. „Книга на живите“: демографски процеси сред православните българи в Истанбул</i>	259
<i>Росица Генчева. Трудът на българските ре-мигранти – трансфери на знания и умения</i>	279

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ДИАЛОЗИ

<i>Франсоа Рюег. Етноантропология и интердисциплинарност</i>	303
<i>Иван Евтимов. За съвпаденията и различията между антропология и социология</i>	318
<i>Мария Серафимова. Символната арматура на модерните общества</i>	326
<i>Соня Алексиева. Предизвикателства и нови практики в преподава- нето по туризъм и антропология (образователни и творчески акценти в кръглите маси на НБУ в периода 2007-2016 г.)</i>	342
<i>Димитър Трендафилов. Заместващите образи: антропологични аспекти на потреблението на фалшиви продукти и марки</i>	355
<i>Станимир Мичев. Междукултурната комуникация през призмата на превода</i>	370
<i>Венета Сиракова. Преводът на табуирана лексика – междукултурни предизвикателства</i>	385
<i>Александър Александров. Ислямският екстремизъм и режимът на талибаните в Афганистан (1996-2001)</i>	396

АКАДЕМИЧНИ СЛОВА

Асен Баликси. Как станах антрополог	411
Клаус Рот. Запомненото и забравеното: по следите на социалистическото минало	419
Майк Федърстоун. Формиране на живота и справяне с дилемите на остаряването.....	428

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложения № 1-30 към статията на В. Гарнизов	449
Приложение № 31 към статията на Д. Трендафилов	474
Приложение № 32 Списък с публикациите на департамент „Антропология”, НБУ	475
Приложение № 33 Проекти на департамент „Антропология” в НБУ (за периода 1998-2017 г.)	478
Авторите в тома.....	495
Снимки	505

ПРЕВОДЪТ НА ТАБУИРАНА ЛЕКСИКА – МЕЖДУКУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Венета Сиракова

Резюме: В статията се разглеждат някои от възможностите за превод на български език на част от испаноезичната табуирана лексика, като за основа е използван преводът на романа „Най-прозрачната област“ на мексиканския писател Карлос Фуентес. Целта на публикацията е да се систематизират похватите за предаване на езиковото табу и да се направи анализ на постиженията и загубите, произтичащи от тях, с оглед както на спецификата на социалната и културна картина, описана в романа, така и в зависимост от българските представи и нагласи, намерили място в преводния текст.

Табуираната лексика в определен език е пряко свързана с редица трайно установени културни норми в обществото и произтича от народопсихологията на хората, говорещи този език, но в същото време варира значително не само според характеристиките на изразяване на различните социални групи, на които е сегментирано обществото, но и според езиковите привички на всеки отделен човек. От превода на табуираните думи и изрази в онези литературни произведения, в които те онагледяват светоусещането на определени социални прослойки и/ или на конкретни персонажи, зависи до голяма степен дали чрез езика в метакултурата ще се проектира адекватна картина на представеното в оригинала общество с цялата му разноликост и сложност, или ще се получи едно стерилно и всъщност невярно изображение, цензурирано от предзададените ни обществени, културни и лични предразсъдъци. Това в особено голяма степен е валидно за преводите на български език на произведенията на редица испаноамерикански писатели, тъй като езиковото табу в испанския език се различава значително от нашето по своята структура и честотност, а практиката показва, че то често се неутрализира до неузнаваемост в преводите, понякога до степен на изкривяване на авторовото послание. Имен-

но на проблема за културната специфика на езиковото табу и на неговите трансформации при превода ще се спрем в анализа на един от най-емблематичните мексикански романи от втората половина на XX век – „Най-прозрачната област“ на Карлос Фуентес. Книгата е публикувана в Мексико през 1958 г., а на български език е преведена през 1979 г.

Романът „Най-прозрачната област“, смятан за един от предвестниците на „бума на латиноамериканския роман“, е многопластово произведение, изпълнено със силно вътрешно напрежение, чието действие се развива през 50-те години на миналия век в град Мексико. Ето как мексиканският писател Хосе Емилио Пачеко е запомнил момента на неговото публикуване: „Никой роман не е бил така очакван като „Най-прозрачната област“. На онзи 7 април 1958 г. се сложи началото на различна литература и без да знаем, станахме свидетели на възникването на Новия испаноамерикански роман, както ще го нарече самият Карлос Фуентес. [...] Темата на „Най-прозрачната област“ беше и си остава крахът на Мексиканската революция. В навечерието на нейната 50-годишнина (1960) Фуентес я определи като предадена революция. Няколко поколения откриха Мексико в тази книга – реалистичен роман, исторически роман, роман на идеите, поетичен, биографичен, езотеричен и сатиричен роман, възхвалява на хибридноста и на недовършеността, триумфална епопея на провала и на унижението [...]” (Pacheco 2008: XXIX).

Изграден като сложна фреска на тогавашното мексиканско общество, установило се след Мексиканската революция, романът описва една изключително разнородна и многолика мозайка от герои – от някогашните революционери и хората, възползвали се от революцията, през алчните новобогаташи, социалните паразити, интелектуалците, bankerите и работниците, до потомците на древните индиански цивилизации и до цяла галерия от маргинализирани персонажи – скитници, клошари, проститутки. Пак според Пачеко, Фуентес е превърнал в литературни герои анонимните хора от улицата, където властват вечна неправда и постоянно насилие. И всичко това в едно безспирно общо повествование без граница между жанровете – разказ, есе, хроника, репортаж, поема в проза, диалози на живи и мъртви, биография, драма, киносценарий, – за да бъде обхваната една реалност, с която никой дотогава не се е бил сблъсквал в цялата ѝ величина (Pacheco 2008: XXX-XXXII).

Макар да се приема, че основният символен герой в романа е градът – град Мексико в цялото му многообразие и нееднородност, все пак

ясно се разграничават две повествователни линии, всяка със своите действащи лица. В първата линия, заклеяваща устройството на мексиканското буржоазно общество, на преден план излизат героите, обединени от общото чувство за морален крах – банкери, адвокати и висши чиновници, облагодетелствали се от революцията, и аристократите – все още силни или безвъзвратно обеднели. Втората линия разказва историята на мексиканския народ, като особено място се отделя на неразривната му връзка с древните индиански корени, и тук основни действащи лица са двама „стражи“ като символни наследници на славното минало: почти митичният Теодула Моктесума, олицетворяващ земята и индианските традиции на култ към смъртта в името на живота, и енигматичният му последовател Икса Сиенфугос – човекът, който най-точно и непредубедено описва града и неговите обитатели и който се опитва да възкреси древната същност на обърканите си съвременници.

Многобройните персонажи в „Най-прозрачната област“ притежават различни черти от мексиканската идентичност. Федерико Роблес, адвокат, съветник на чуждестранни компании и банкер, е човек със селски произход и „войник на революцията“, предал идеалите и другарите си, който олицетворява цяла една обществена прослойка, погазила принципите на революцията. Норма Ларагойти, първата съпруга на Роблес, отчаяно се бори да заеме място в новото общество. Работническият водач Фелисиано Санчес е бунтар, платил с живота си за своя идеализъм. Родриго Пола – беден син на офицер от революционните войски, а по-късно замогнал се киносценарист и съпруг на обедняла аристократка, е успял да намери своето убежище в следреволюционно Мексико с цената на огромни компромиси със съвестта си, а поетът Мануел Самакона – литературният контрапункт на Пола, е представител на най-независимата и почтена част от мексиканското общество и притежава най-ясния и най-критичен поглед върху действителността. Именно силната и убедителна обрисовка на някои от главните герои в произведението ще накара световноизвестния аржентински писател Хулио Кортасар да напише в прочутото си писмо до Фуентес след излизането на романа: „Не всеки може да бъде Икса Сиенфугос, не всеки може да съсредоточи в няколко страници невероятната сила на житейските съдби на Самакона, Родриго Пола и Роблес – така дълбоко американски от гледна точка на някои морални и материални ценности, в които се корени трагедията на нашите нещастни страни“ (Cortázar 1974: 139).

Именно със социалния произход и с житейските проблеми на героите е свързан специфичният им стил на изразяване, посочва самият Фуентес и уточнява, че при срещите на чуждестранните интелектуалци стилът е един, в сцените с хората от народа – друг и прочие. Езикът обаче е изпълнен с толкова препратки и е изпълстен с толкова типично мексикански думи и изрази, че дори опитен писател като Хулио Кортасар признава как са му убягнали много алюзии, а понякога дори му се е губел и колоритът в изказа на някои герои (Cortázar 1974: 139). Така става ясно колко трудно се тълкува и превежда адекватно специфичният разговорно-жаргонен език на романа, а в частност – и табуираните думи и изрази в него, някои от които са характерни за мексиканската действителност именно през 50-те години на ХХ век.

В общотеоретичен план съществуват значителни разлики в узуса на табуираната лексика (ТЛ), поради което се поставя рязко изразена граница както между разговорната и литературната норма на езика, така и между общата разговорна норма и индивидуалната¹. Така например българската литературна норма е по-толерантна от разговорната към някои групи частично ТЛ, но е нетолерантна към абсолютно табуираната, за разлика от разговорната реч, където в по-голяма степен се допуска използването на абсолютно табуирани думи и изрази. В същото време в индивидуалната норма езиковото табу понякога изобщо отсъства.

Проблемите при превода на ТЛ са многобройни и са свързани най-вече с факта, че в различните езици степента на табуиране е различна, че полето на табуиране между тях не съвпада и че ТЛ поначало е твърде динамичен езиков компонент – търпи съществени промени във времето, които през последните години се задълбочиха неимоверно като последица от процесите на глобализация и свързаното с тях засилено въздействие на интернет и в частност на социалните медии, включително и в областта на езика. Така границите между отделните типове ТЛ започнаха видимо да се размиват и някои доскоро абсолютно табуирани думи и изрази в българския език се превърнаха в частично табуирани или дори достигнаха до нулево равнище на табуиране. Може да се очаква, че подобни процеси се развиват и в много други езици, включително и в испанския език. Тук оба-

¹ По общите въпроси на табуираната лексика и превода ѝ от испански на български език е използвано основополагащото изследване на доц. д-р А. Леви „Табуирана лексика и превод (проблеми, методология, речева ситуация)“, като позоваванията на него не се цитират изрично (вж. Леви 1988; 1991).

че трябва да се направи уточнението, че по принцип полето на табуиране в испанския език е по-тясно в сравнение с българския: например част от българската сексуална лексика е абсолютно табуирана, докато в испански табуирането ѝ е частично. В същото време в испански няма разлика между литературната и разговорната норма по отношение на езиковото табу, което крие опасността да се стигне до известно изопачаване в превода на български на определени психологически състояния, описани в испано-езичната художествена литература, особено що се отнася до еротичните сцени.

В речта се наблюдават две противоречиви тенденции: от една страна ТЛ се налага в употребата, а от друга страна се заменя с евфемизми. В първия случай съществува риск писмената реч да става все по-вulgарна – и това вече е факт в редица интернет форуми и блогове, – а пък при обратната тенденция може да се стигне до любопитното явление, при което прекомерната употреба на определени евфемизми им придава такава двусмисленост, че те постепенно се превръщат в нови табуирани думи и/или изрази.

Специално в случая с „Най-прозрачната област“, поради изключително сложната структура на романа, при която разказът в трето лице (с немаркиран разказвач) постоянно преминава към разказ в първо лице, като при това разказвачите непрестанно се менят, а с тях и гледната точка – от маркиран разказвач-действащо лице към разказвач-пряк или непряк свидетел, – не е лесно да се определи къде ТЛ се среща най-често, но все пак може да се открие известна закономерност: при разказ в трето лице този тип думи и изрази се използват главно в несобствената пряка реч и в диалозите, по-рядко при описанията, докато при експлицитен разказвач ТЛ се наблюдава във всички видове речеви актове. Тази характеристика на оригиналния текст е запазена при превода, което допринася за неговата адекватна рецепция в българския контекст.

Особено интересно е да се проследи дали съществува разминаване в пресупозициите при превода – тоест дали честото използване в испанския текст на частично или напълно десемантизирана ТЛ, която на практика е автоматична за идиолекта на определени герои, се предава на български с такива думи и изрази, които в хода на повествованието да придобият същата степен на автоматичност. Така например в оригинала от време на време се появява паразитната дума *carajo*, която се използва автоматично от персонажите, а един от тях (Родриго Пола) я употребява неколкократно.

но: почти навсякъде, в почти 89 процента от случаите, преводачът я предава еднотипно с израза „*по дяволите*” и само в една реплика я замества с недоизказана ругатня – „*да му...*”.

Ако се анализира честотността в употребата на табуирани думи и изрази в романа, то веднага става ясно, че този тип лексика се използва като важен стилистичен похват главно при обрисовката на героите от бедните социални слоеве, обединени под условното наименование „народът”: проститутката Гладис, таксиметровия шофьор Бето, работниците Габриел и Туно, безработния Фифо. Заедно с това обаче ТЛ се среща в определени епизоди и в речта на Федерико Роблес или на Родриго Пола, както и на други по-второстепенни персонажи от различни прослойки, включително и в редица авторови описания. Това има съществено значение за превода, който по дефиниция е призван да следва функционалните характеристики на оригинала.

Ако приемем, че общо при превода на ТЛ на български език се прилагат няколко подхода – използване на формални и/или функционални еквиваленти, различни субституции и компенсации, както и нулев превод, то след съпоставителен анализ на двата текста можем да направим следните заключения.

При превода на табуираните думи и изрази, появяващи се в речта на хората от народа, в редица случаи се използват функционални еквиваленти, които често имат евфемистичен оттенък или включват елементи на иносказателност: *¡Jodida!>* „Свършила курса?” (Гладис); *vieja que me bombeo>* „жена-прекарана” (Бето); *antes de poder hacer nada, ni trabajar, ni coger...>* „още преди да могат да направят нещо – да работят, да спят с жена...” (Габриел); *y tienes lana para ir a coger o a tomar>* „имаш кинти за жена или за пиене” (Габриел); *Eso es lo que me chingaba con los gringos>* „Гринговците ми бъркаха в здравето” (Туно); *y ni quien te esté jodiendo>* „и никой не те бръсне” (Габриел); *Que se me hace que esos gringos en vez de coger solo les hacen pipí adentro>* „Май тия гринго, вместо да ги чукат здраво, само правят пиш вътре” (Туно). В същото време обаче много други отчетливо табуирани думи и изрази се предават на български с формалните им еквиваленти, които в повечето пъти са удачен избор: *Pa'su...>* „Върви на...” (Бето); *putas>* „курви” (Габриел); *cabrones lambiscones>* „копелета подлизурки” (Габриел); *¡Hijos de puta!>* „Курвенски синове!” (Габриел); *¡Pinche vida esta!>* „Курвенски живот!” (Фифо); *Puta, la pinche vieja...>* „Курва, тази мръсна курва...” (Бето); *¿Que te tratan como mierda los gringos?>* „Че грин-

говците се отнасяли с теб като с лайно?” (Габриел). Срещат се и редки случаи, когато преводачът сам се нагърбва със задачата да засили някои черти в езиковата характеристика на определен герой, като прибегва до предаване на стилистично неутрални думи с дисфемизми, позовавайки се на контекста: *Tendría harta lana si no fuera por las viejas y el bailecito* > „Да съм пълен с мангизи, ако не бяха курвите и танценето” (Бето). Тоест при предаването на ТЛ, съдържаща се в този сегмент на романа, по-скоро се търси близост до оригинала, като дори се забелязват опити за компенсирани в широки граници на частичното ѝ неутрализиране на някои места. Този подход обаче е доста непоследователен и в резултат общото впечатление е за смекчаване на откровено грубата и вулгарна реч на хората от простолюдието, с което се губи ефектът на културния шок, призван да служи като основен инструмент на опустошителната социална критика на автора в цялото произведение.

Различни са преводаческите решения, когато ТЛ се появява в речта на персонажи от по-високи социални категории, например на адвоката Федерико Роблес. Това се случва обикновено в епизодите, в които той разказва спомени – тогава езикът му е по-искрен, по-малко подвластен на условностите, по-близък до народния разговорен стил и съответно доста по-цветист, отколкото позволяват нормите на благоприличието. Да припомним, че Роблес произлиза от обикновено селско семейство и авторът неотклонно напомня този факт по един и друг начин, включително и чрез стиловите особености на речта му. При превода на ТЛ, която на места се прокрадва в споменатите лирически отклонения на Роблес, функционалните еквиваленти са внимателно подбрани, а някъде са направени и субституции: *Las vírgenes prietitas con quienes se cogía una sola vez...* > „Мургавите девствени момичета, с които си лягахме по веднъж...”; *Entonces se necesitaban, en primer lugar, güevos...* > „Тогава трябваше на първо място мъжество...”; *Nada es más admirado en México que el gran chingón* > „Никой не буди такова възхищение в Мексико като баш тъпкачите”; *...no dejarse, ser los grandes chingones...* > „...да не се оставяш, да бъдеш от тези, дето го нахлузват...” и пр. Тоест, макар да не се наблюдава откровен нулев превод, доста грубият начин на изразяване на адвоката в определени моменти е видимо смекчен в превода и понякога дори не се разбира, че става дума за ТЛ.

При други централни герои в романа се забелязва отчетлива липса на системност в превода на ТЛ. Такъв е случаят с Родриго Пола, чийто

език понякога също е доста вулгарен. Особено показателен в това отношение е последният епизод с него, в който той излива всичките си болки и угризения пред Икскa Сиенфугегос, като отправя множество упреци към себе си и към него, използвайки язвителен и нападателен език. Тук преводачът се е постарал да вмъкне нецензурни думи и изрази, които да създадат общо впечатление за тона на монолозите на Пола, но изглежда не е посмял да следва тази стратегия докрай. Така на места езикът е откровенно груб (*¡Cállate, pendejo!* > „Мълчи, копеле!“; *Hijo de la gran chingada* > „Син на мръсна курва“; *Cabrón, repite eso u...* > „Лайнар, повтори това и ще ти...“; *cada puta* > „всяка курва“; *cabrón* > „копеле такова“ и пр.), но на други изразите са видимо смекчени (*Y mandé a la chingada el amor* > „И пратих по дяволите любовта“; *burdel* > „публичен дом“; *su pinche casa* > „мръсната си къща“; *mano puñetera* > „тая лява ръка“; *mano que [...] busca un sexo de mujer* > „ръка, която [...] търси женския пол“ и пр.) и в крайна сметка авторовото послание е загубило част от остротата си.

Примери за ТЛ могат да се открият и в речта на редица други сателитни персонажи. Цветист и груб е езикът на генерала от революцията, под чието командване Федерико Роблес участва в битката при Селая, но в българския вариант преводът или е тълкувателен (*...con tal que tengas buenas viejas, y güevos* > „...щом имаш добри жени и не ти пука“), или механично се използват формални еквиваленти, които трудно могат да се нарекат адекватен превод (*Güevos, es lo único que hace falta para dominar a esta raza* > „Тестикули, ето какво трябва, за да подчиниш тази раса“). Не по-малко нецензурен е и езикът на бившата кабаретна певица Наташа, от групата на т.нар. чужденци, но в нейния случай преводачът не се е поколебал да използва формални еквиваленти, с което е съхранил в голяма степен преднамерената вулгарност на героинята в определени сцени: *Ellos quieren que las mujeres sean beatas o putas* > „Те искат жените да са набожни или курви“; *... y sentirse al mismo tiempo la mierda más grande y el ser más bendito* > „...и да се чувстваш в същото време най-голямото лайно и най-благословения човек“ и пр. Така въз основа на посочените примери може да се допусне, че преводаческите решения по отношение на ТЛ зависят до голяма степен от някакви външни за литературния текст фактори, като предварителни нагласи, социални предразсъдъци, обществена и културна допустимост, автоцензура и/или редакторска намеса.

Интересно е да се проследят похватите при предаване на ТЛ в авторовия текст или в текста на разказвача. Наличието на значително количе-

ство табуирани думи и изрази в авторовата реч е една от специфичните особености на романа на Фуентес – нелицеприятните явления, описвани и критикувани в произведението, се предават със също толкова нелицеприятен на места език, който може доста да стресне читателя. Това означава, че преводният текст трябва да оказва сходно въздействие върху българския реципиент, ако естествено преводаческата стратегия е била достатъчно осмислена и целенасочена. Внимателният поглед върху този аспект от превода показва, че преводачът е спазил този принцип само частично – някъде ТЛ в този сегмент е предадена чрез формални еквиваленти, които биха скандализирали тогавашния читател (*...cagarruta de pájaro embadurnada en las ventanas*> „птичи лайна, размазани по прозорците“; *algunos jotos descarados*> „някои безсрамни педерастии“), но се срещат и редица цензурирани варианти, които видоизменят образността на някои описания, а понякога дори остават неясни. Така се е получило в следващите примери, описващи евтини улични проститутки: *Como títeres acoplaban, imitaban los movimientos tradicionales...*> „Свързваха и подражаваха традиционните движения като кукли в театър...“; *Y en todas, brillante, como una herida poblada de alhajas, el sexo oculto y blando...*> „И във всички, блестящ като рана, покрита с украшения, мекият и скътан под...“. Друг интересен от преводаческа гледна точка случай е описанието на стриптийза на една екзотична изпълнителка в театър „Тиволи“, в който през този период дават бурлески, а танцьорите са оскъдно облечени. Тук първо публиката крещи *¡Aguayón, aguayón!* – израз, който е доста по-груб от превода „Голо, голо!“, а след това идва ред на вулгарните възгласи *¡Pelos! ¡Pelos! ¡Pelos!*, с които обикновено в кабаретата се приканват танцьорките да се съблекат докрай и за които преводачът е избрал напълно нефункционалния и неясен дословен превод „Косми! Косми! Косми!“.

Тук е мястото отново да напомним, че ТЛ е изключително нестабилен сегмент на езика и че онова, което в края на 70-те години на ХХ век е било скандално за българския читател, днес се приема далеч по-естествено. В този смисъл от дистанцията на времето нещата изглеждат по-различно, включително и в още един аспект. Някои доста нецензурни изрази от онова време днес вече са излезли от употреба и могат да останат неразбрани от съвременните читатели, например изразът „на друг голям преклецавач“ (*de otro gran chignón*). За съжаление, тази опасност винаги съществува в преводите на разговорна реч и не може да бъде избегната.

След този кратък преглед на някои от преводаческите стратегии и

похвати, използвани при предаването на ТЛ в романа „Най-прозрачната област” на Карлос Фуентес, може да се направи следното общо заключение. Като цяло в превода се усеща желанието на преводача да възпроизведе с минимални загуби речевите характеристики на героите, включително и в сегмента на ТЛ, но подходът му далеч не е системен – идентични думи и изрази, с много сходна конотация в оригинала, се предават на български различно, в зависимост от социалната принадлежност на говорещия, дори и това да влиза в явно противоречие с авторовото послание. Този факт от само себе си може да доведе до проектиране на неавтентични, видоизменени образи на цели социални категории, описани в романа, в съзнанието на българския реципиент – окастриени от всички онези характеристики, които влизат в противоречие с нашето стереотипно разбиране за тях. Тоест, ако наистина приемем, че езиковото табу е един от начините за представяне на определена социална картина в друга, далечна културна и обществена среда, то очевидно преводачът трябва да поеме известен риск и да се опита да пречупи установените езикови норми с надеждата, че т.нар. културен шок ще постигне желаните ефект. В противен случай с всеки превод ще възпроизведеме самите себе си, собствения си начин на живот и собствения си поглед към света.

Цитирана литература

- Леви, А. 1988: Табуирана лексика и превод (проблеми, методология, речева ситуация). – *Годишник на Софийския университет „Св. Кл.Охридски”*, ФКНФ, кн. 1, том 82, 249-258. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски”.
- Леви, А. 1991: Табуирана лексика и превод (проблеми, методология, речева ситуация). – *Годишник на Софийския университет „Св. Кл.Охридски”*, ФКНФ, кн. 1, том 84, 165-204; кн. 2, том 84, 79-149. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски”.
- Фуентес, К. 1979: *Най-прозрачната област* (пр. Венко Кънев). София: Народна култура.
- Cortázar, J. 1974: Carta de Julio Cortázar. – In: *Carlos Fuentes, Obras completas*, t. I. México: Aguilar, 139.
- Fuentes, C. 1977: *La región más transparente*. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica.
- Pacheco, J.E. 2008: Carlos Fuentes en ‘La región más transparente’. Homenaje. – In: *La región más transparente*. Madrid: Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española, XXIX-XXXVII.

Translating Taboo Words and Expressions: Intercultural Challenges

Veneta Sirakova

Summary: This article examines some of the possible ways of translating into Bulgarian certain Spanish taboo words and expressions, based on the published Bulgarian translation of the novel *La region más transparente* (*Where the Air is Clear*) by Mexican writer Carlos Fuentes. The aim of the article is to systemize the techniques of translating linguistic taboos and to analyze the achievements and losses arising from them, bearing in mind both the specific social and cultural reality described in the novel and the Bulgarian perceptions and attitudes that are reflected in the translation.
